

Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi

Vatandaşların, özellikle de gençlerin, sosyal ve politik hayata aktif katılımlarını teşvik etmek son zamanlarda hem ulusal düzeyde hem de Avrupa düzeyinde artan siyasi bir öncelik haline gelmiştir. Örneğin, 2006 yılında Konsey ve Avrupa Parlamentosu tarafından belirlenen yaşamboyu öğrenmenin sekiz temel yeterliliğinden biri olan sosyal ve sivil yeterlilikler ön plana çıkmıştır. Aktif vatandaşlığı teşvik etmek, Eğitim ve Öğretimde Avrupa İşbirliği için Stratejik Çerçevesinde (ET 2020) tanımlandığı şekilde Avrupa çapında eğitim sistemlerinin temel hedeflerinden biri haline gelmiştir.

Eğitim, aktif vatandaşlığı desteklemede temel bir araç olarak görüldüğünden 2012 Eurydice *Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi* raporu Avrupa ülkelerinde vatandaşlık eğitimi ile ilgili politika ve tedbirlerin son yıllarda nasıl geliştiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nedenle rapor genel durumu beş ana başlıkta inceler: 1) Müfredat amaçları ve organizasyon; 2) Okulda öğrenci ve veli katılımı; 3) Okul kültürü ve öğrencinin topluma katılımı; 4) Ölçme ve değerlendirme; ve 5) Öğretmen ve müdürlere destek sağlama.

Bu raporda, vatandaşlık eğitimi, yaşadıkları toplumun refahı ve kalkınmasına katkı sağlamada gerekli bilgi, beceri ve tutumlara sahip öğrencileri aktif vatandaş olmaya hazırlayan okul düzeyinde eğitim boyutunu ifade eder. Bu tanım sadece sınıftaki öğretim ve öğrenmeyi değil aynı zamanda da okul hayatı ve topluluk faaliyetleri aracılığıyla kazanılan pratik deneyimleri de kapsar.

Rapor 31 Eurydice Ağı ülkesi (AB Üye Ülkeler, İzlanda, Norveç, Hırvatistan ve Türkiye) ile ilgili bilgi verir ve 2005 yılında yayınlanan Eurydice çalışmasından sonra ortaya çıkan belirgin gelişmeleri ön plana çıkarır. İleriki yıllarda planlanan tüm siyasi reformlar gerekli yerlerde göz önünde bulundurulmuştur. Referans yılı 2010/11'dir.

Çalışmanın tamamı

'Avrupa'da Vatandaşlık Eğitimi'

Eurydice websitesinde İngilizce olarak mevcuttur:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/thematic_studies_en.php

İstek üzerine raporun basılı kopyasına erişilebilir

eacea-eurydice@ec.europa.eu

İletişim

Wim Vansteenkiste, İletişim ve Yayınlar: +32 2 299 50 58

Isabelle De Coster, koordine yazar: +32 2 295 09 61

Eurydice nedir?

Eurydice Ağı Avrupa eğitim sistemleri ve politikaları hakkında araştırma yapar ve bilgi verir. 2011, itibarıyla AB Yaşamboyu Öğrenme programına katılan 33 ülkede (AB Üye ülkeleri, EFTA ülkeleri, Hırvatistan ve Türkiye) 37 ulusal birimi bulunmaktadır ve yayınlar ile veri tabanlarından sorumlu AB Eğitim, İşitsel-Görsel ve Kültür Ajansı tarafından koordine edilir ve yönetilir.

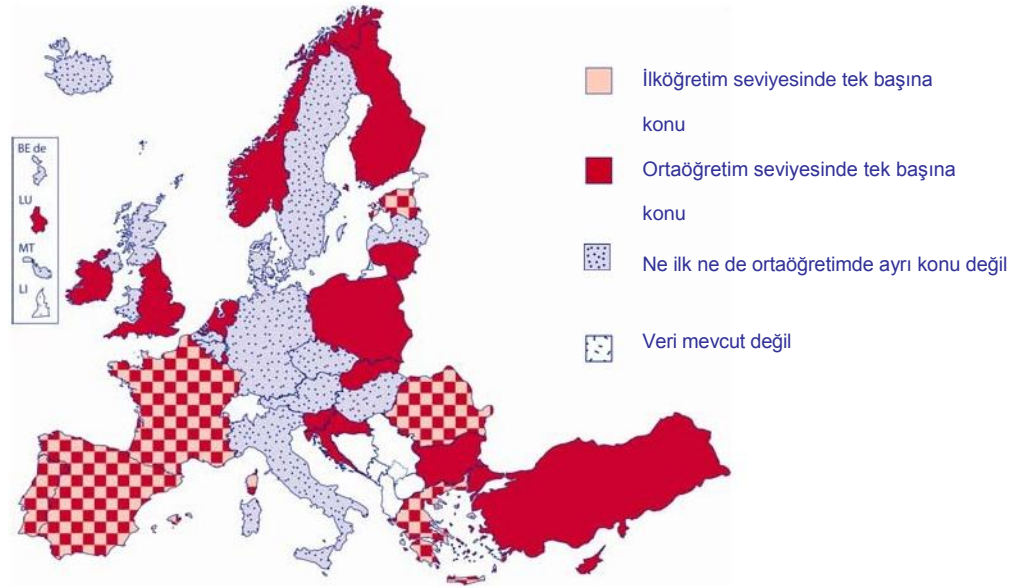

VATANDAŞLIK EĞİTİMİ HER EĞİTİM SİSTEMİNDE VE OKUL SEVİYESİNDE MEVCUTTUR

Son yıllarda vatandaşlık eğitimi Avrupa'da ulusal müfredatlarda oldukça önem kazanmıştır. Tüm ülkelerde idari belgelerde sosyal ve sivil yeterlilikleri edinmenin önemi vurgulanır ve bu tüm okul seviyelerinde geçerlidir. Vatandaşlık eğitimi uygulamaları ülkeden ülkeye değişmektedir. Genel anlamda üç temel yaklaşım şu şekildedir:

1) *Tek başına konu olarak vatandaşlık eğitimi:* 20 eğitim sisteminde (2005 yılı çalışmasındakilerden 3 fazla) vatandaşlık eğitimi zorunlu ayrı bir konudur, bazen ilköğretimde, fakat genelde ortaöğretim seviyesinde başlar. Öğretim zamanı ülkelerde farklılık göstermektedir, Bulgaristan ve Türkiye'de bir yıldan Fransa'da 12 yıla kadar değişiklik söz konusudur.

Ulusal müfredatlara (ilk ve ortaöğretim seviyesinde) göre vatandaşlık eğitimi unsurlarına odaklanan tek başına, zorunlu ders, 2010/11

Kaynak: Eurydice.

2) *Vatandaşlık eğitiminin diğer konu/müfredatlara entegrasyonu:* Ayrı bir konu olarak öğretilse de öğretilmese de, birçok ülkede vatandaşlık eğitimi diğer konuların müfredatlarına yerleştirilmiştir. Bu entegrasyon (Çek Cumhuriyetinde olduğu gibi) okul düzeyinde karar verilerek öğretim blokları şeklinde yer alabilir. Vatandaşlık eğitimini kapsayan konular genelde sosyal bilimler, tarih, coğrafya, dil ve ahlak/din eğitimidir.

3) *Müfredatın müfredatlar arası boyutu olarak vatandaşlık eğitimi:* Bu yaklaşım yukarıda adı geçen yaklaşımlardan birisinde ya da her ikisinde de yer almaktadır. Müfredatlar arası bir boyut olarak, ulusal müfredatta belirtildiği gibi tüm öğretmenler vatandaşlık eğitimi ve hedeflerini uygulamaya katkı sağlamalıdır.

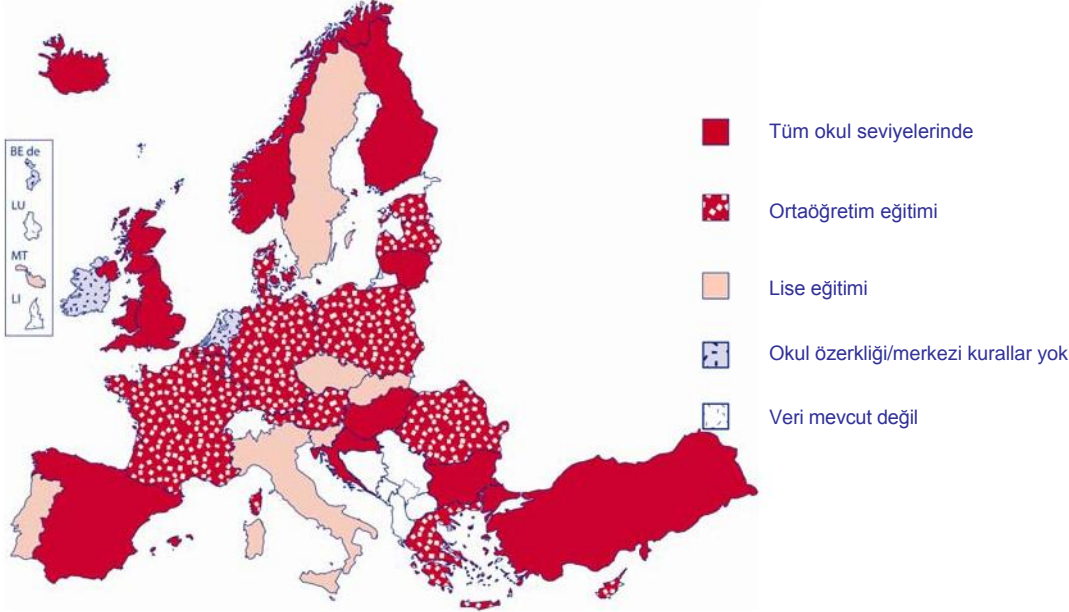
AVRUPA ÜLKELERİ VATANDAŞLIK EĞİTİMİ İÇERİĞİ VE HEDEFLERİNE İLİŞKİN ORTAK BİR ANLAYIŞA SAHİPTİR

Avrupa'da vatandaşlık eğitimi müfredatı hedefleri dört temel kategoride toplanabilir: 1) siyasi okuryazarlığı elde etmek, 2) eleştirel düşünce, analitik beceriyi geliştirmek, 3) tutum ve değerler ve 4) okulda ve/ya toplulukta aktif katılımı güçlendirmek. Avrupa'da en yaygın ele alınan konular ülkelerin sosyo-politik sistemlerine dair bilgi ve anlayış, insan hakları ve demokratik değerler ve eşitlik ile adalettir. Ancak, ulusal bağlam vatandaşlık eğitiminin tek odak noktası değildir. Avrupa ve uluslararası boyutlar da önemli rol oynama eğilimindedir.

YAPARAK ÖĞRENME VATANDAŞLIK EĞİTİMİNİN TEMELİ OLMUŞTUR

Öğrencilere gerekli vatandaşlık eğitimi bilgisinin verilmesi önemli bir temel oluştururken, konunun doğası geleneksel yöntemlerden ziyade yaparak öğrenmeyle karşılanacak öğrenme hedeflerini gerektirir. Bu noktada, tüm ülkeler öğrencilerin okullarıyla ilgili söz sahibi olabilecekleri okul yönetiminde yer almasını desteklemek için çeşitli merkezi yönetmelikler oluşturmuşlardır. Katılım, sınıf temsilcilerinin seçiminden öğrenci konseyleri ve/ya okul yönetim organlarında öğrenci temsiline kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Daha fazla araştırma gerektirmesine rağmen, rapor bulguları merkezi yönetmeliklerin sınıf temsilcileri için öğrenci seçimlerine veya öğrenci konseyi seçimlerine katılımının artırılması gibi okullardaki gerçek demokratik uygulamaları teşvik etmede önemli bir rol oynayacağını ileri sürmektedir.

Okul yönetim organlarında (ilk ve ortaöğretim) öğrenci temsilcilerinin bulunmasına dair yönetmelik ve resmi tavsiyeler, 2010/11

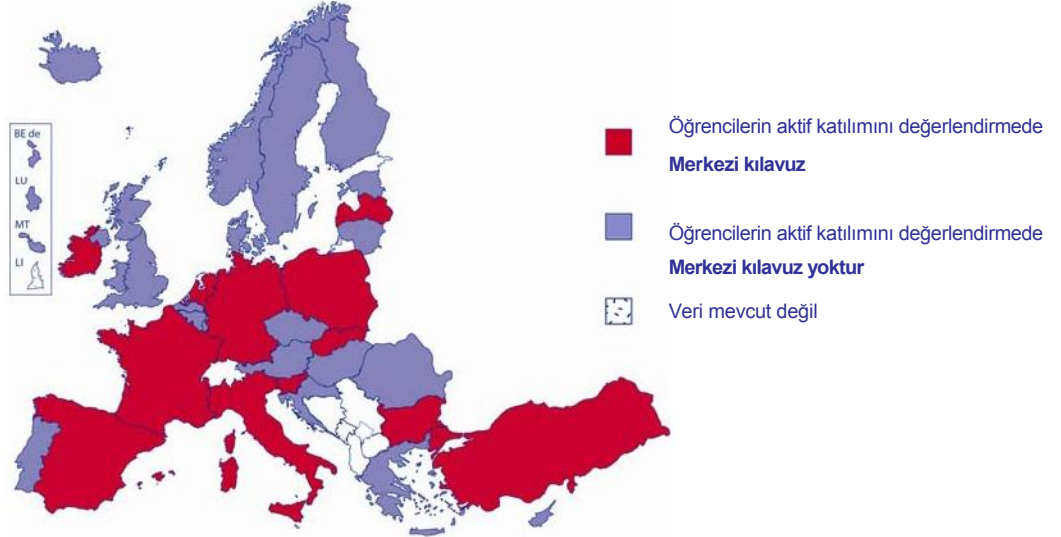

Kaynak: Eurydice.

Uygulamalı faaliyetlere odaklanan diğer siyasi girişimler, okul dışında vatandaşlıkla ilgili değer ve tutumları geliştiren ulusal çapta programlar ve projeleri kapsar. Letonya'da, örneğin, böyle bir proje farklı etnik ve sosyo-ekonomik gruplardan öğrencileri yaygın toplum faaliyetlerine katmaya odaklanmıştır. Katılan ülkelerin yarısından fazlası 2007 itibarıyla en az bir tane bu tür program ya da proje uygulamıştır. Ancak, Sivil ve Vatandaşlık Eğitimi Çalışmasında (ICCS- <http://www.iccs.edu.au/>), görüldüğü gibi ülkelerde öğrencilerin toplum faaliyetlerine eşit olmayan katılım fırsatları, bu konuda girişimlerin artırılması gerektiğini ortaya koyar.

VATANDAŞLIK EĞİTİMİNİN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMESİ HALEN ZORDUR

Vatandaşlık eğitiminin tek başına konu olduğu durumların çoğunda, öğrencinin bir sonraki eğitim aşamasına geçip geçmeme kararında notlar dikkate alınır. Ancak vatandaşlık eğitimi çoğunlukla uygulamaya dayalı olduğundan teorik bilginin değerlendirilmesinin ötesinde uygun değerlendirme yöntemlerini geliştirmek 2005 yılı çalışmasında büyük bir sorun olarak belirlenmiştir. Bu çalışma ülkelerin üçte birinin okulda veya toplumda öğrenci katılımını değerlendirme boyutunda örneğin sertifikayla aktif katılımı dikkate aldıklarını göstermektedir. Örneğin, Hollanda'da, öğrenciler lise sertifikası alabilmek için 30 saatlik toplum hizmeti tamamlamak zorundadır.

Kaynak: Eurydice.

Öğrenci değerlendirmesinin yanı sıra, vatandaşlık eğitimi okul ya da eğitim sisteminin bir bütün olarak değerlendirmesinde önemli bir rol oynar. Aslında, 19 ülke dış okul değerlendirmesinde ve 17'si de iç değerlendirmede vatandaşlıkla ilgili konulara dair yönetmelik ve/ya tavsiyelere yer verir. Değerlendirme alanları okul kültürü, okul yönetimi, geniş toplumla ilişki ile öğretim ve öğrenmeyi içerir. Vatandaşlık eğitiminin tüm eğitim sistemini denetleme kriterlerinin arasında yer alması Avrupa'da yaygın bir uygulama haline gelmektedir. Son on yılı aşkın zamandır, ülkelerin yaklaşık üçte ikisi vatandaşlık eğitimi ve öğrenimini hedef alan ulusal denetim süreçleri (araştırma projeleri, çalışmalar vb.) yürütmüştür.

**OKUL MÜDÜRLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİN NİTELİKLİ VATANDAŞLIK EĞİTİMİ
LİDERLERİ OLMALARINA HAZIRLAMAK İÇİN DAHA FAZLA ÇABA GEREKLİDİR**

Vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmek Avrupa'da halen bir sorundur. Genelde vatandaşlık eğitimi tarih ve coğrafya gibi ortaöğretim uzmanlıklarıyla ilgili temel öğretmenlik eğitimine dahil edilse de, sadece iki ülke (Birleşik Krallık [İngiltere] ve Slovakya) öğretmen adaylarına vatandaşlık eğitimi uzmanı olarak yetişme fırsatı sağlamaktadır. Ayrıca, son on yılda bazı ülkeler vatandaşlık eğitimi müfredatını güncellese de, bu reformlar nadiren temel öğretmenlik eğitimi ya da sürekli mesleki gelişim (SMG) programlarında yer alır. Diğer taraftan, vatandaşlık eğitimine odaklanan SMG'ler çoğu Avrupa ülkesinde mevcuttur. Ayrıca resmi websiteleri, el kitapçıkları veya eğitim materyalleri gibi çeşitli diğer destek tedbirleri Avrupa çapında yaygınlaşmaktadır.

Öğretmenlerin yanı sıra, okul müdürleri de vatandaşlık eğitiminde önemli bir rol oynarlar. Olumlu bir okul kültürü yaratmak ya da öğrencilerin (okul) toplumda aktif katılımını desteklemek örneklerden bazılarıdır. Avrupa ülkelerinin yaklaşık yarısında, müdürlük için bazılarının doğrudan vatandaşlık eğitimiyle ilgili olduğu (örn. insan hakları eğitimi) özel eğitim programları mevcuttur. Okul müdürleri için SMG sunan ülkelerin çoğunda okul kültürü gibi vatandaşlıkla ilgili konulara dair unsurlar ele alınmaktadır. Bu konuyla ilgili daha fazla araştırma mevcut durumun daha ayrıntılı bir resmini görmek için gereklidir.